

Cím 1053 Budapest, Fejér György utca 10. I. emelet 3. a.
Telefon 061 354-1073
E-mail info@esoember.hu
Honlap www.aosz.hu
Adószám 19025915-1-41

Tárgy: Az Autisták Országos Szövetségének (AOSZ) az önrendelkezési joggal, önálló életvitellel kapcsolatosan tett észrevételei

Tisztelt Fogyatékoságügyi Tanácsadó Testület!

Az Autisták Országos Szövetsége (AOSZ) ezúton küldi az Országos Fogyatékoságügyi Program (2026–2036) tervezetéhez kapcsolódó kiegészítő észrevételeit.

Mindenekelőtt jelezni kívánjuk, hogy egyetértünk a más szakmai szervezetek által benyújtott észrevételek jelentős részével, különös tekintettel a Kézenfogva Alapítvány, valamint a CÉHÁLÓZAT Egyesület javaslataira. Az azokban megfogalmazott, a fogyatékosággal élő emberek önrendelkezésének, önálló életvitelének, közösségi befogadásának és jogérvényesítésének erősítését célzó megállapításokat és javaslatokat támogatjuk.

Mivel az említett dokumentumok átfogóan ismertetik az általános, valamennyi fogyatékosági csoportot érintő szakpolitikai kérdéseket, jelen észrevételeinkben ezeket nem kívánjuk megismételni. Ehelyett az autizmussal élő emberek és családjaik sajátos szükségleteire, valamint azokra a területekre kívánjuk felhívni a figyelmet, amelyek az autizmus-specifikus támogatások fejlesztése szempontjából kiemelt jelentőségűek.

I. Az önálló életvitelhez szükséges autizmus-specifikus támogatások biztosítása

Az AOSZ álláspontja szerint az önálló életvitelhez való jog csak akkor valósulhat meg ténylegesen az autizmussal élő emberek számára, ha a szolgáltatások és támogatási formák figyelembe veszik az autizmusból fakadó sajátos szükségleteket.

Az autizmussal élő személyek esetében az önálló életvitelt sokszor nem a fizikai vagy értelmi képességek hiánya korlátozza, hanem elsősorban a szociális kommunikáció, a társas helyzetek értelmezése, a rugalmas alkalmazkodás, valamint az önérvényesítés területén jelentkező nehézségek. Ezek a sajátosságok azt eredményezik, hogy számos autista ember csak megfelelő, személyre szabott támogatással képes az önálló ügyintézésre, a közszolgáltatások igénybevételére, a mindennapi döntések meghozatalára vagy a közösségi életben való részvételre.

Tapasztalataink szerint ugyanakkor az ellátórendszer jelenleg számos esetben nem képes megfelelő választ adni ezekre a szükségletekre. Az autizmussal élő emberek gyakran éppen azért maradnak ki egyes szolgáltatásokból vagy támogatási formákból, mert azok működése nem alkalmazkodik kommunikációs és szociális támogatási szükségleteikhez. Ez különösen az általános ügyintézés, a szociális szolgáltatások igénybevétele, valamint a nappali ellátások területén jelent problémát. Utóbbi esetében országosan továbbra is jelentős hiány mutatkozik olyan szolgáltatásokból, amelyek megfelelő szakmai felkészültséggel képesek autizmussal élő személyeket fogadni és támogatni.

Különösen nehéz helyzetben vannak azok az autizmussal élő emberek, akik jó intellektuális képességekkel rendelkeznek, önállóan kommunikálnak, ugyanakkor az autizmusból fakadó sajátosságaik miatt az életvezetés számos területén rendszeres támogatásra szorulnak. Számukra a hivatalos ügyintézés, az egészségügyi és szociális szolgáltatások igénybevétele, a pénzügyek intézése, a lakhatással kapcsolatos feladatok megszervezése, valamint a mindennapi élet számos szervezési feladata olyan kihívást jelenthet, amely megfelelő segítség hiányában az önálló életvitel fenntartását veszélyezteti. Mivel támogatási szükségletük sok esetben nem nyilvánvaló a külvilág számára, gyakran nem férnek hozzá azokhoz a szolgáltatásokhoz sem, amelyekre ténylegesen szükségük lenne.

Álláspontunk szerint erre a szükségletre a jelenlegi szociális alapszolgáltatások nem nyújtanak megfelelő választ. A házi segítségnyújtás elsősorban a fizikai gondozási szükségletekre épül, míg a család- és gyermekjóléti szolgálatok feladatköre és működése nem az autizmussal élő felnőttek hosszú távú, személyre szabott életviteli támogatására irányul. A gyakorlatban ezért sok autizmussal élő ember számára nincs olyan elérhető szolgáltatás, amely rendszeres, autizmus-specifikus támogatást biztosítana az önálló életvitelhez szükséges hétköznapi feladatok ellátásában.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy az Országos Fogytékosságügyi Program az önálló életvitel támogatását ne kizárólag a támogatott döntéshozatal eszközrendszerén keresztül közelítse meg. A támogatott döntéshozatal fontos jogintézmény, azonban számos autizmussal élő személy – akik belátási képességükben nem korlátozottak, ezért arra nem is jogosultak – a mindennapi életben mégis rendszeres, személyre szabott szociális támogatásra szorul.

Javasoljuk ezért, hogy a Program irányozza elő olyan, a szociális ellátórendszer keretében biztosított, önkéntesen igénybe vehető, autizmus-specifikus támogatási szolgáltatás kialakítását vagy fejlesztését, amelynek keretében megfelelően képzett szociális szakemberek nyújtanak segítséget az önálló életvitelhez kapcsolódó feladatok ellátásában, különösen az ügyintézés, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az életvezetés megszervezése, valamint a közösségi részvétel támogatása területén.

II. A magas támogatási szükségletű autizmussal élő személyek lakhatásának biztosítása

Az AOSZ álláspontja szerint az Országos Fogytékosságügyi Programnak kiemelt figyelmet kell fordítania a magas támogatási szükségletű autizmussal élő személyek lakhatásának kérdésére.

Tapasztalataink szerint jelenleg éppen azok az autizmussal élő emberek maradnak megfelelő ellátás nélkül, akik a legnagyobb mértékű, folyamatos támogatást igénylik. Számukra ma rendkívül korlátozott számban érhetők el olyan lakhatási szolgáltatások, amelyek biztonságos környezetet, megfelelő szakmai felkészültséget és az autizmus-specifikus szükségletekhez igazodó támogatást biztosítanak.

Mindez különösen nagy terhet ró a családokra, akik sok esetben hosszú éveken, akár évtizedeken keresztül kénytelenek egyedül biztosítani a szükséges támogatást. Amikor ez már nem lehetséges – például az idősödő szülők egészségi állapota vagy halála miatt –, gyakran nem áll rendelkezésre olyan közösségi alapú szolgáltatás, amely megfelelő alternatívát jelentene.

Álláspontunk szerint erre a problémára nem a nagy létszámú bentlakásos intézmények fenntartása vagy fejlesztése jelenti a megoldást. Az AOSZ továbbra is a közösségi alapú, támogatott lakhatási formák fejlesztését tartja kívánatosnak, összhangban a fogyatékkal élő személyek önrendelkezéséhez és közösségi befogadáshoz kapcsolódó alapelvekkel.

Ugyanakkor elengedhetetlennek tartjuk, hogy a támogatott lakhatás fejlesztése során a magas támogatási szükségletű autizmussal élő személyek szükségletei is ténylegesen megjelenjenek. A jelenlegi szolgáltatási rendszerben gyakran éppen azok az emberek szorulnak ki a támogatott lakhatásból, akiknek a legnagyobb szükségük lenne rá, mert viselkedésük, kommunikációs sajátosságaik vagy intenzív támogatási igényük miatt a szolgáltatók nem tudják vagy nem merik vállalni ellátásukat.

Javasoljuk ezért, hogy az Országos Fogyatékosügy Program egyértelműen rögzítse: a támogatott lakhatási szolgáltatások fejlesztése során biztosítani kell olyan autizmus-specifikus szakmai modellek, személyi feltételek és finanszírozási megoldások kialakítását, amelyek lehetővé teszik a magas támogatási szükségletű autizmussal élő személyek közösségi alapú ellátását is. Meggyőződésünk, hogy csak így valósulhat meg az önálló életvitelhez és a közösségi befogadáshoz való jog e célcsoport számára is.

III. Az autizmussal élő gyermekek és tanulók befogadó nevelésének és oktatásának biztosítása

Az AOSZ álláspontja szerint az autizmussal élő gyermekek és tanulók oktatáshoz való egyenlő hozzáféréseinek biztosítása az önálló életvitel és a társadalmi befogadás egyik alapfeltétele. A befogadó oktatás nem csupán az együttnevelés lehetőségének jogszabályi biztosítását jelenti, hanem azt is, hogy a gyermekek és tanulók ténylegesen megkapják az egyéni szükségleteikhez igazodó támogatást.

Az AOSZ tapasztalatai szerint az autizmussal élő gyermekek esetében jelentős problémát jelent, hogy az integrált nevelés-oktatás gyakorlati megvalósulása sok esetben nem biztosítja a valódi befogadást (inklúzív oktatást). Gyakori helyzet, hogy egy köznevelési intézmény alapító okiratában szerepel az autizmussal élő tanulók fogadásának lehetősége, azonban az intézmény a gyakorlatban nem rendelkezik az autizmus-specifikus támogatáshoz szükséges szakmai tudással, módszertani ismeretekkel, megfelelően felkészített szakemberekkel vagy a környezet szükséges átalakításával.

Ennek következtében az integráció sok esetben csak formálisan valósul meg: az autista tanuló jelen van az oktatási intézményben, azonban nem kapja meg azokat a támogatásokat és alkalmazkodásokat, amelyek lehetővé tennék számára a valódi részvételt és fejlődést. Az AOSZ kiemelten fontosnak tartja, hogy az autizmussal élő gyermekek esetében az egyéni szükségletekhez való igazodás, valamint az ésszerű alkalmazkodások biztosítása az oktatási rendszer valamennyi szintjén ténylegesen érvényesüljön.

Amennyiben ezek a feltételek nem állnak rendelkezésre, gyakori következmény, hogy az autizmussal élő gyermekek és családjaik számára az egyéni munkarend („magántanulói státusz”) válik az egyetlen elérhető megoldássá. Ez azonban sok esetben nem valódi választás, hanem az intézmény részéről érkező nyomás eredménye. Az egyéni munkarendbe kényszerülő gyermekek esetében különösen sérülhet a kortárs közösségben való részvétel lehetősége, amely az autizmussal élő gyermekek szociális, kommunikációs és társas készségeinek fejlődése szempontjából kiemelt jelentőségű.

A közösségi oktatásból való tartós kiesés hosszú távon növelheti a társadalmi elszigetelődés kockázatát, és felnőttkorban is nehezítheti az önálló életvitelhez, a szolgáltatások igénybevételéhez és a közösségi részvételhez szükséges készségek kialakulását. Az oktatásban biztosított megfelelő támogatás ezért nemcsak az iskolai sikeresség szempontjából meghatározó, hanem az autizmussal élő személyek későbbi társadalmi részvételének és életminőségének egyik alapja is.

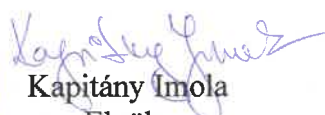
További problémát jelent az oktatási intézményekhez való hozzáférés gyakorlati biztosítása. Különösen a kisebb településeken vagy a speciális szakmai feltételeket biztosító intézmények esetében előfordulhat, hogy a gyermek lakóhelyétől jelentős távolságra érhető el megfelelő oktatási szolgáltatás. Jelenleg az intézménybe történő eljutás biztosítása sok esetben a támogató szolgálatokon keresztül történik, azonban ezeknek a szolgáltatásoknak alapvetően más célja és feladata van, és nem az oktatáshoz való hozzáférés rendszeres biztosítása.

Javasoljuk ezért, hogy az Országos Fogyatékosságügyi Program térjen ki az oktatási intézményekhez való hozzáférés biztosításának kérdésére is, és kerüljön kialakításra olyan, önállóan szabályozott és finanszírozott szolgáltatás, amely a gyermekek oktatási intézménybe történő eljutását – különösen a sajátos nevelési igényű, fogyatékkal élő gyermekek esetében – települési szinten biztosítja. Ennek megszervezésében indokoltnak tartjuk az önkormányzatok egyértelmű feladatellátási kötelezettségének meghatározását.

Az AOSZ javasolja továbbá, hogy az Országos Fogyatékosságügyi Program az inkluzív oktatás megvalósításának feltételei között külön is rögzítse az autizmus-specifikus szakmai támogatások, a pedagógusok és segítő szakemberek képzésének, valamint az egyéni szükségletekre épülő alkalmazkodások biztosításának szükségességét.

Budapest, 2026. augusztus 10.

Kapitány Imola
Elnök